

İrina Baqauri

Vətəndaş İnteqrasiyası və
Millətlərarası Münasibətlər Mərkəzi

İkidillilik və Gürcüstan qlobal kontekstdə

„Çoxdilli dünyada təkə birdilli olmaqdan, çoxdilli olmaq daha faydalı və rasionaldır”
(Fişman, 1978)

Abstrakt

Qarşıdakı məqalənin məqsədini Gürcüstanda işlə təmin olunma nöqteyi-nəzərindən və akademik məqsədlərdən irəli gələrək ikidilliliyin və xarici dillərin zərurətinin analizi və qiymətləndirilməsi təqdim edir. Məqalənin əsas hissəsində məsələ çərçivəsində həyata keçirilən tədqiqat təsvir edilir. Tədqiqatın məqsədini əmək bazarı və təhsil sistemi arasında linqvistik əlaqələrin təyin edilməsi təşkil edirdi, onun çərçivəsində tədqiqata uyğun suallar qoyuldu. Məsələnin mürəkkəbliyindən irəli gələrək, həm xassə, eləcə də kəmiyyət tədqiqatı keçirildi. Xassə tədqiqatında “TBC bankın”, “Ambasador” mehmanxanasının, “Vakansiya” verilişinin və İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin nümayəndələri iştirak edirdilər, kəmiyyət tədqiqatında isə dövlət universitetinin fakültələrə əsasən 50 magistrantı arasında sorğu keçirildi. Yekun hissəsində tədqiqatın əsas nəticələri və gələcək tövsiyələr təqdim edilmişdi. Həm kəmiyyət, eləcə də xassə tədqiqatının nəticələrində həm işlə təmin olunma, eləcə də akademik məqsədlərdən irəli gələrək ikidilliliyə böyük tələbat müəyyən olundu.

Giriş

Sadə yanaşma ilə, dil – ünsiyyət vasitəsi kimi təhlil edilir. Dil söhbətə, dinləməyə, nəzərlərin söylənilməsinə, yazı və oxu prosesinə xidmət edir. Müasir konseptual nəzərlərə əsasən isə dil – bacarıqdır, hansı ki, savadla birlikdə təhlil olunur və ona Qərbin əmək bazarında əhəmiyyətli dəyər kimi baxılır. 20-ci

əsrə fəaliyyət göstərən fransız sosioloqu *Pyer Bürdye* dili sosial ünsiyyətlər bazarında “simvolik kapital” kimi təqdim edirdi. Simvolik kapital şəklində təqdim edilən resurs sonda güc və nüfuz mənbəyini təqdim edən fərdin əmlakına və dəyərinə çevriləcəkdir (Mexiya, 2003). Avstraliyalı dilşünas Alister Penikukun sözlərindən istifadə etsək: “dünyanın

ənənəvi sərhədləri yatırlar” (A. Mexiya, 2002). Dünya “qlobal kənd” kimi qlobal iqtisadiyyat və təfəkkürlə təqdim edilmişdir. Qloballaşdırmanın nəticəsini eləcə də ingilis dilinin fəallaşdırılması təqdim edir.

Gürcüstan qlobal dünyanın bir hissəsini təqdim edir. Bu onu bildirir ki, Gürcüstan dil və mədəni rəngarəngliyin bir hissəsidir, ikidillilik və xarici dil biliyi xaricində isə belə bir qlobal məkana inteqrasiya olunmaq, fərdi imkanlarını tam dəyərlə göstərmək mümkün deyil. Gürcüstanda iqtisadiyyat, biznes, təhsil, mədəniyyət qloballaşdırılmışdır. Bunun üçün hər bir sahədə ikidilliliyə tələbat hiss olunur, müasir texnologiyaların inkişafı isə bu tələbatı daha da artırır. Xüsusi tələbat əmək bazarında və təhsil məkanında hiss olunur. İngilis dili dünyanın “Linqva franka”sı kimi Gürcüstanda da əhəmiyyətli fenomeni təqdim edir. Xarici dillərlə əlaqədar hər bir yeni təşəbbüs ingilislə assosiasiya yaradır. Buna yəqin ki, ingilis dilinə həm Gürcüstan miqyası ilə, eləcə də beynəlxalq səviyyədə artan tələbat səbəb olur.

Dünyanın bir çox ölkələrində ikidillilik iqtisadi üstünlük və işlə təmin olunmaya imkan yaradan alət kimi hesab olunur və o, dövlət səviyyəsində adlandırılır və həvəsləndirilir. Qeyd ediləni Honq-Konq misalında təsvir edə bilirik, burada tələbələr və onların valideynləri ingilis dilini onların gələcək güclərini və maddi rifahlarını müəyyənləşdirən yüksək dəyəri olan resurs, kapital kimi qəbul edirlər. Kanada misalında fransız və ingilis dillərini bilmək linqvistik kapital kimi qəbul edilir.

İkidilliliyin iqtisadi nöqtəyi-nəzərindən, üstünlük misalını Cənubi Florida və Mayami verir. Burada mövcud olan firmalar və banklar iki dildə fəaliyyət göstərir və müvafiq olaraq onlara ingilis/ispanidilli ikidilli kadrlar gərək olur.

Tədqiqatın məqsədi

Maraqlıdır ki, Gürcüstanda dünyanın hansı dili/dilləri linqvistik kapital hesab olunur? Bu sualla isə Gürcüstanda mövcud dil tələbatlarını analiz etmək və qiymətləndirmək vacibdir ki, gələcək perspektivlər təhlil edilsin.

Təhsillə birlikdə, işlə təmin olunma Gürcüstan üçün əsas məsələni təqdim edir. İşlə təmin olunma və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsi inkişafın zəncirini yaradır, xüsusilə də keyfiyyətli və əmək bazarına bağlı təhsil işlə təmin olunmanın ön şərtidir, işlə təmin olunmanın göstəricisi isə ölkənin iqtisadi nailiyyəti və stabil inkişafının göstəricisidir.

Verilən tədqiqatın çərçivələrində, Gürcüstan üçün iki üstünlük təşkil edən istiqamətin, təhsil sisteminin və işlə təmin olunmanın qarşılıqlı əlaqəsi təqdim edilmişdir, amma onu da təyin etmək vacibdir ki, bu qarşılıqlı əlaqədə ikidillilik hansı yeri tutur. Tədqiqatın fərziyyəsi mövcud vəziyyətə əsasən formalaşdı və növbəti şəkildə təqdim edilir: ***bir bacarıq kimi ikidillilik işlə təmin olunma nöqtəyi-nəzərindən və akademik məqsədlərdən irəli gələrək vacibdir.*** Tədqiqat məsələsinin çərçivəsində növbəti araşdırma sualları formalaşdı:

- ***İşlə təmin olunmaq üçün ikidillilik nə dərəcədə vacibdir?***

Müasir əmək bazarında hansı növ linqvistik tələbatlar vardır?

- *İkidillilik tələbələrin akademik nailiyyətini nə dərəcədə müəyyənləşdirir?*
- *Hansı xarici dillərə tələbat artmışdır?*
- *İkidilliliyə doğru artan tələbata cavab olaraq hansı tədbirlər aparılır?*

Fred Kerlinqerin fikrincə, *“xassə göstəricisi kimi heç nə yoxdur ki, hər şey birdir, yaxud da sıfır”*. Həqiqətən də alimlər bu gün də mübahisələrini davam etdirirlər ki, konkret tədqiqat prosesində hansı metodologiya daha yaxşı və hansı isə daha elmidir. Hər bir yanaşmanın özünün müsbət tərəfləri və məhdudyyətləri vardır. Məsələn, əgər tədqiqatın nəticələrini daha geniş qruplara ayırsaq, o zaman xassə tədqiqatı bir qədər münasib, amma bu zaman kəmiyyət tədqiqatı konkret məsələ ilə əlaqədar ətraflı məlumat vermir. Bəzi hallarda, tədqiqatçılara tədqiqatda kəmiyyət və xassə komponentlərini qarışdırmaq lazım gələ bilər. Bu, **traianqulyasiya** adlanır. Məhz iki metodun kombinasiyası ilə verilən məsələ çərçivəsində planlaşdırılmış tədqiqat keçirildi. Həm xassə tədqiqatı, eləcə də kəmiyyət tədqiqatından istifadə olundu. Xassə tədqiqatının məsələsini iş verənlər tərəfindən dil tələbatlarının qiymətləndirilməsi, ən tələb olunan xarici dillərin müəyyən edilməsi təqdim edirdi. Bu baxımdan “TBC bankı” gürcü məkanında lider banklardan biri kimi seçildi. Verilən tədqiqat üçün bank sektorunun iştirakı onunla əhəmiyyət daşıyır ki, bank sahəsi istifadəçilər üçün müəyyən bank

xidmətini göstərdikdə bilavasitə ikidillilik tələbatı qarşısında dayanır, bunun üçün də burada mövcud dil tələbatları əyanidir. İkidilliliyə tələbat mehmanxanalar sahəsində daha da artır, çünki mehmanxana istifadəçilərinin əsas hissəsini xaricidilli segment təqdim edir. Bunun üçün də tədqiqatda “Ambassador” mehmanxanasının iştirakı vacib idi. Xassə tədqiqatı mərhələsində eləcə də “Vakansiya” verilişi iştirak edirdi. Bu veriliş iş verənlər və potensial kadrlar arasında mediatoru təqdim edir, bunun üçün də onlar üçün iş verənlərin linqvistik tələbləri məlumdur. Tədqiqat çərçivəsində verilişin prodüserləri və jurnalistlərlə dərin müsahibə keçirildi. Universitet səviyyəsində tədqiqatda İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin rektorunun məsləhətçisi Marina Lomouri iştirak edirdi. Rektorun məsləhətçisi ilə keçirilən müsahibə əsasında universitetdə xarici dilərə aid olan planlaşdırılan yeniliklər haqqında məlumat toplandı. Kəmiyyət tədqiqatı üçün 37 bəndli sorğu anketi işlənilib hazırlandı. Anketin əsasını bir növ anket çərçivəsi təqdim edirdi, hansının əsasında da suallar qoyulurdu. Çərçivə üç əsas şöbədə ibarət idi, birinci şöbə tələbələrin atributlarının təyin edilməsinə istiqamətləndirilmişdi, ikinci şöbədə mövcud suallar xarici dillərin biliyinin əhəmiyyətini və ikidilliliyin tələbatını təyin etmək üçün tələbələrin yanaşmalarına xidmət edirdi, üçüncü hissədə isə tələbələr ingilis dilində biliklərini qiymətləndirməyə və xarici dillərlə əlaqədə gələcək məqsədlərini ifadə etməyə çalışırdılar. Münasibətlər dörd səviyyəli tarazlaşdırılmış şkala vasitəsilə ölçüldü. Tədqiqatda 5

fakültənin 50 magistrantı iştirak edirdi. Məqsədli qrup olaraq İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetinin çərçivəsində fakültələrə əsasən magistraturanın tələbələri seçildilər. Kəmiyyət tədqiqatının məqsədini ikidilliliklə əlaqədar tələbələrin yanaşmalarını təyin etmək, eləcə də onlar tərəfindən ikidilliliyin ehtiyacını qiymətləndirmək təqdim edirdi.

Gürcü əmək bazarında tədqiqat

“TBC bankda” tədqiqat: “TBC bank” üçün mütəşəkkil müsahibəyə xüsusi 18 bənddən ibarət sorğu anketi tərtib edildi. Burada bankın dil tələblərinə olan ayrıca bacarıqlar səviyyəsinə diqqət yetirilirdi. Verilən anketin vasitəsilə tədqiqata *insan ehtiyatlarının idarə olunma şöbəsi* (rəis vəzifəsinin icraçısı), eləcə də seçim qrupunun rəisi cəlb olunmuşdu. Tədqiqat nəticəsində bankda ikidilliliyin ehtiyacı müəyyənləşdirildi, amma dil tələbləri mövqelərə əsasən fərqli idi və filiallarda kütləvi mövqelərdə *1,2 səviyyəsinə* uyğun idi. İkidilliliyə tələbatı həmin fakt da artırır ki, əməkdaşlar telefon söhbətləri, işgüzar yazışma, müştərilərlə ünsiyyət və işgüzar görüşlər zamanı tez-tez xarici dillərdən istifadə etməli olurlar. “TBC bankda” tələbat olan dil olaraq ingilis və rus dilləri adlandırıldı. Ayrıca dil səriştəsindən isə dinləmə, söhbət və yazı bacarıqlarının mühüm olduğu vurğulandı. **“TBC bankı” gələcəkdə ingilis dilinə artan tələbatla əlaqədar gələcək proqnozunu edir.**

“Ambasador”
mehmanxanasında tədqiqat.
“Ambasador” mehmanxanası tərəfindən tədqiqatda mehmanxananın

ivent-meneceri iştirak edirdi, onunla yarımütəşəkkil müsahibə aparıldı. Müsahibənin mövzusu əsasən mehmanxanalar şəbəkəsində mövcud tələblərə və əsas tendensiyaların və problemlərin ayrılmasına aid idi. “Ambasador” mehmanxanasının servis istifadəçilərinin 80%-ni xaricidilli seqmentlər təşkil edirlər. Məlumdur ki, belə bir halda ikidilliliyə tələbat bir mənəli şəkildə artır və əməkdaşlar hər gün xarici dildə ünsiyyət qurmalı olurlar. Tədqiqat prosesində qeyd edildi ki, mehmanxanada işlə təmin olunmanı xarici dil biliyi müəyyənləşdirir. İngilis dili ən çox tələbat olan xarici dili təqdim edir, çünki istifadəçilərin əksəriyyəti ingilis dilini bilirlər. Amma istifadəçilərin müəyyən seqmenti ilə Asiya dillərinin biliyi də tələb olunur. Ayrıca dil bacarıqlarının arasında söhbət və dinləmə bacarığı əhəmiyyətlidir, çünki əgər müştəriyə dediyini təkrarlatmaq lazım gələrsə, bu, yaxşı ton hesab olunmur və mehmanxananın xidməti səviyyəsində mənfi əksini tapır. “Ambasador” mehmanxanasında eləcə də ingilis dilinin əhəmiyyətinin artırılmasından söhbət gedir, çünki postsovet ölkələrinin nümayəndələri də, məsələn, polyaklar ünsiyyətdə ingilis dilindən istifadə edirlər.

“Vakansiya” verilişində tədqiqat: „Vakansiya” gürcü televiziya məkanında nisbətən yeni, amma məşhur və reytingə malik bir proqramdır. Veriliş işlə təmin olunmaya imkan yaradır. Verilişin tərəf müqabilləridir: “Nikora”, “Populi”, “Enerqo-Pro Georgia”- GROUP, “Teqeta Motors”, “Junior”, “Arkimedes Qlobal Georgia”, “Silknet”, “Qudvil” və s.

Vakansiya verilişinin jurnalistləri ilə qeyri-mütəşəkkil anket vasitəsilə dərin müsahibə keçirildi. Əsas sualları əmək bazarının tendensiyalarına, iş verən tərəfindən xarici dillərin tələbləri ilə əlaqədar məsələlərə, gələcək linqvistik tendensiyalara və s. onların nəzərləri təqdim edirdi. Verilişin prodüserləri işlə təmin olunma və təhsilin qarşılıqlı əlaqəsi baxımından ümumi analiz etdilər. Onlar qeyd etdilər ki, əsasən ikidillilik vacib olan xidmət sahəsində kadrlara tələbat vardır. İkidilliliyə tələbatın ümumi tendensiyası bütün sahələrdə qeyd edilir və orta və yüksək cərgənin menecerləri üçün xarici dilləri bilmək vacibdir. Ən tələb olunan dillər olaraq ingilis, alman, rus dilləri qeyd edildi. Eləcə də regional dil olaraq diqqət türk dilinə də yetirildi. Gələcəkdə xarici investorların çoxluğu ikidilli kadrlara olan tələbatı daha da artıracaqdır.

İvane Cavaxişvili adına Tbilisi Dövlət Universitetində tədqiqat: rektorun məsləhətçisi Marina Lomouri ilə yarımütəşəkkil müsahibə keçirildi. Diqqət humanitar elmlər fakültəsində xarici dillərin tədrisinin yaxşılaşdırılması üçün işlənilən təşəbbüsə yetirildi. Təşəbbüs bakalavriatda Avropa dillərinin öyrənilməsi imkanını nəzərdə tutur və kreditlərin miqdarının artırılması ilə ifadə olunur. Verilən təşəbbüs humanitar elmlər şurası tərəfindən təhlil edilmiş və 2011-ci ilin yanvar ayında təsdiq edilmişdir.

Dil sahəsi istiqamətində Dillər Mərkəzində mühüm tədbirlər keçirilir, xüsusi mətnlər işlənilir. Yeni təşəbbüslərin tətbiqi 2011-2012-ci dərslərində planlaşdırılır. Regional dil

kimi türk dilinə böyük tələbat vardır, xüsusilə də ali peşə təhsil istiqamətində. Bundan əlavə, dəqiq və təbiətşünaslıq fakültəsində kompüter texnologiyaları istiqamətində fransızdilli şöbə fəaliyyət göstərir və burada tədris fransız dilində aparılır.

Kəmiyyət tədqiqatının obyektini kimi magistrantlar ona görə seçildilər ki, onların bir qismi işlə təmin olunmuşlar və onlar ikidilliliyin həm işlə təmin olunma baxımından, eləcə də akademik məqsədlərdən irəli gələrək tələbatını daha yaxşı dərk edirlər.

Tədqiqatda 5 fakültənin 50 magistrantı iştirak edirdi. Tələbələrin xarici dillər biliyi və ümumiyyətlə, ikidillilik ehtiyacı ilə əlaqədar yanaşmaları müsbət idi. Nəticələrə əsasən, tələbələrin əksəriyyəti dərslər prosesində ingilis dilindən istifadə edirlər. Bu, akademik kitabların, məqalələrin və digər köməkçi ədəbiyyatın tanışlığı ilə ifadə olunur. Tələbələrin əksəriyyəti hesab edir ki, ikidillilik çox vacibdir və bir çox hallarda işlə təmin olunma və onların akademik nailiyyətləri üçün həlledicidir. Bundan əlavə, xarici dilləri bilmək onlara intermedani münasibətləri idarə etməkdə yardım edir. Tələbələr yekdilliklə etiraf edirlər ki, hal-hazırda Gürcüstanda ən tələbat olan dillərdən biri ingilis dilidir və məhz ingilis dilində dil səviyyələrini artırmaq istəyirlər, amma tədqiqatda iştirak edən tələbələr digər dillərə olan tələbatı da yaxşı dərk edirlər. Xüsusi diqqət ən böyük akademik potensial daşıyan bir dil kimi alman dilinə verilir. Ayrıca dil bacarıqlarından tələbələr oxu bacarığını ayırır və potensial baxımdan ona ən böyük əhəmiyyət verir.

Nəticə/diskussiya

Dünyanın əmək bazarı mobil, dinamik və qlobal olmuşdur. Eləcə də ingilis dilinin hakim kəsilməsi və “Linqva frankaya” çevrilməsi qloballaşmanın nəticəsidir.

Dünyada mövcud tendensiyaların ardınca Gürcüstan da bu mərhələyə qədəm qoymuşdur. Bunun üçün də Gürcüstanda mövcud dil tələbatını analiz etmək əhəmiyyətlidir. Tədqiqatın nəticələri Gürcüstanda mövcud dil ehtiyacları və yanaşmaları haqqında bir növ analizi və qiymətləndirməni təqdim edir. Xassə tədqiqatının nəticəsində bilavasitə iş verənlərin tələbləri, eləcə də ən tələbat olan dillər ayrıldı, hansıların arasında şərtsiz ingilis dili liderliyi təşkil edir. Xassə tədqiqatında ayrı-ayrı dil bacarıqlarına diqqət verildi. Bu halda dinləmə və danışmaq bacarığı ayrıldı. Xassə tədqiqatının əsas nəticələri belə görünür:

Gürcü əmək bazarında xarici dilləri bilən kadrlara olan tələbat açıq-aydındır;

Gürcü dilində mövcud elmi ədəbiyyatın kasadlığına görə tədris prosesində ikidillilik vacibdir;

Daha çox tələbat olan xarici dillər ingilis, alman və rus dilləridir;

İkidillilik xüsusilə xidmət sahəsində əhəmiyyətlidir;

Gələcəkdə ikidilliliyə tələbat daha da artacaqdır. Bu da xarici investorların gəlməsi və turizm və xidmət sahəsinin inkişafı ilə əlaqədardır.

Tələbələrle keçirilən kəmiyyət tədqiqatı nəticəsində eləcə də akademik məqsədlərdən irəli gələrək, eləcə də işlə təmin olunma nöqtəyi-

nəzərindən ikidilliliyə tələbat müəyyən olur. Akademik məqsədlərdən irəli gələrək ikidillilik xüsusilə əhəmiyyətlidir, çünki bilik və təhsil 21-ci əsrin ən əsas dəyərinə çevrilmişdir. Beynəlxalq təhsil mübadilə proqramlarının çoxluğu və Qərbi təhsilini almaq istəyi magistrantlar arasında ikidilliliyə olan tələbatı daha da artırır. Tələbələrin əksəriyyətinin fikrincə, ən çox tələbat olan xarici dil ingilis dilidir. Ayrıca bacarıqların nöqtəyi-nəzərindən tələbələrin və iş verənlərin münasibətləri arasında bir növ fərq ayrılır – xüsusilə də iş verənlər üçün dinləmə və söhbət bacarığı yazı və oxu bacarıqlarına nisbətən daha əhəmiyyətlidir, tələbələr üçün isə oxu bacarığı daha vacibdir.

Xassə və kəmiyyət tədqiqatının nəticəsində ingilis dili şəklində ən tələbat olan dil ayırd edildi. Qeyd edilən vəziyyətin ardınca cavab tədbirlərinin təhlili və gələcək tövsiyələrin formalaşdırılması vacibdir. Dil çağırışlarına cavab olaraq təhsil sistemində davam edən islahatları təkmilləşdirmək məqsədilə Gürcüstan Elm və Təhsil Nazirliyi “Öyrət və öyrən Gürcüstanla birlikdə” ("Teach and Learn with Georgia") yeni layihəni həyata keçirir. O, Gürcüstanda ingilis dilinin tədrisinin inkişafını və dəstəkləndirilməsini nəzərdə tutur. Eləcə də ikidillilik tələbinə cavab olaraq Tbilisi şəhərinin meriyasının təşəbbüsü ilə yeni proqram başlandı. Proqram vətəndaşlar üçün kompüter bacarıqları ilə yanaşı ingilis dili kurslarını da nəzərdə tutur ki, əmək bazarında işlə təmin olunmaları asan olsun. Eləcə də 2011-ci ildən ümumtəhsil müəssisəsinin birinci sinif şagirdləri üçün ingilis dilinin tədrisi yeniliyi

təqdim edir. Hər bir yeniliyin özünün müsbət və mənfi tərəfləri var. Hər bir yeniliyin öz müsbət və mənfi tərəfləri var. Təhsil Nazirliyi tərəfindən xarici müəllimlərin dəvət edilməsi və birinci sinifdən ingilis dilinin tədrisi kimi yeniliklərin tətbiq edilməsi ictimaiyyət arasında müəyyən tənqid mövzusunda çevrildi. Gənclərin Qərbi dayerlərinin təsiri altına düşəcəklərinə müəyyən qorxu var. Məlumdur ki, hər hansı bir dil müəyyən qrupun/qrupların dayerlərini və bütövlükdə mədəniyyətini daşıyır. Hər hansı bir dili daxil etdikdə və yayımladıqda öz-özlüyündə təkcə dillə paylaşılır, eləcə də onun mədəniyyətinə yaxınlaşılır. Amma fakt odur ki, ingilis və digər xarici dillərin xaricində Gürcüstanda da əmək bazarında və ya akademik sahədə yer tutmaq çətinidir. Qeyd edilənlə əlaqədar amerikalı professor Mark Varşauerin sözlərini xatırlayaq: “Əgər hesab etsək ki, 21-ci əsrdə mərkəzi qarşıdurma global şəbəkələr və yerli identiklik arasında durursa, o zaman ingilis dili hər ikisi üçün alət kimi təqdim olunur. O, insanları dünya ətrafında birləşdirir və bu əlaqələrə əhəmiyyət verir. Əgər ingilis dili təsir göstərsə və tələbələrdə təəsürat yaradırsa, o zaman onlara ingilis dilinin vasitəsilə səslərini dünyaya çatdırmaq imkanını verək” (Varşauer, 2010).

İngilis dilinin gələcəyi barədə müzakirə aparmaq üçün hal-hazırda bu dilin vəziyyətini və statusunu ayıraq. İngilis dili hal-hazırda hökmranlıq baxımından başda durur, Kristalın (1997) göstəricilərinə əsasən beynəlxalq təşkilatların nəşrlərinin 85%-i rəsmi dil olaraq ingilis dilindədir; kino-biznesinin 85 %-i ingilis dilində təqdim edilir, linqvistika

kimi bəzi elmi sahədə akademik mətnlərin 90%-i ingilis dilində təqdim edilir. Əvvəlcədən konkret bir dilin gələcəyinin necə inkişaf edəcəyini proqnozlaşdırmaq əsassızdır, çünki 50-100 il perspektivində ingilis dilinin yerini bir növ təsəvvür etmək mümkün deyil. Bu, iqtisadi inkişaf, bazar dəyişiklikləri, ayrı-ayrı regionların inkişafı kimi bir sıra amillərdən asılıdır, məsələn, Şimali və Cənubi-Şərqi Asiya və s.

Demək olar ki, dünyada olduğu kimi, Gürcüstanda da ingilis dili iqtisadi məqsədlərin istifadəsinin artması tendensiyası ilə birlikdə linqvistik kapital olmuşdur. Müvafiq olaraq ikidillilik də daha dəyərli olmuşdur, çünki işlə təmin olma, təhsil, kommunikasiya və texnologiyaların istifadəsi ingilis dili xaricində mümkün deyil. Amma gələcək üçün tədqiqatçılar bununla əlaqədar proqnozlaşdırırlar ki, dünyada dil müxtəlifliyi tendensiyası bərqərar olacaqdır.

Gürcüstan üçün, dünyanın bir hissəsi olaraq təhsilin hər bir pilləsində diqqətin ikidilliliyin inkişafına verilməsi vacibdir ki, gələcək nəslin global və yerli konkret əmək bazarında özünə yer tutmağı yüngülləşdirilsin. İkidilliliyə tələbat universitet səviyyəsində iqiqat əhəmiyyətlidir, çünki ali məktəbi bitirdikdən sonra tələbələr üçün əsas məsələni işlə təmin olunma təqdim edir. Bilavasitə dərs prosesində isə akademik nailiyyət çox hissədə əsasən xaricidilli olan müasir elmi ədəbiyyatdan asılıdır. Universitetdə tədqiqat nəticəsində müəyyən edilən təşəbbüsləri alqışlamaq olar. Amma dilin tədrisi prosesində indiyə qədər mərkəzdə dilin

özü və onun təbiəti dururdusa, bu mərhələdə diqqətin dili öyrənənə yönəldilməsi vacibdir. Hal-hazırda „English for Special Purposes" (ESP) termini tətbiq edilir. Termin belə tərcümə olunur: “İngilis dili xüsusi məqsədlər üçün”. Bu konsepsiya dili öyrənənin məqsədlərində birləşir, yəni dili öyrənən dili “dilin mədəniyyəti” üçün deyil, xüsusi məqsədlərindən irəli gələrək öyrənməlidir. Belə ki, dərs prosesi həmin ehtiyaclara əsaslanmalıdır, hansı ki, məqsədyönlüdür ki, real tələbatlara maksimum yaxın olsun. Bundan irəli gələrək, dərs kursu dərs məsələlərinə uyğunlaşdırılmalıdır. Şübhəsiz ki, dil kursu, proqramı və ya konkret sillabus həm öyrənənlər üçün, eləcə də iş verənlər üçün vacibdir.

Tədqiqatın əsas nəticələrinin əsasında növbəti tövsiyələr əhəmiyyətlidir:

iş verənlər və ali məktəb ocaqlarının sıx əlaqəsi;

ikidilliliyə tələb fakültələrə və ixtisaslara əsasən təyin edilməlidir ki, xüsusi məqsədlərdən irəli gələrək fərdi tədris planları işlənib hazırlansın.

Tələbələr üçün akademik ədəbiyyat qıtlığı var. Bu isə bir sıra hallarda onların dərs prosesində məhsuldar işlərini məhdudlaşdırır, bunun üçün də tərcümələrlə təmin etmək və ya tələbələrin dil səviyyələrini artırmaq lazımdır.

Dil kursunu yaratdıqda yaxşı olardı ki, sahə xüsusiyyətindən irəli gələrək, ayrı-ayrı bacarıqların inkişafına diqqət verilsin.

İngilis dili ilə yanaşı digər Avropa və eləcə də Asiya dillərinə də diqqət verilməlidir, çünki gələcək

tendensiyalar dil rəngarəngliyinə doğru istiqamətlənmişdir

İstifadə olunan ədəbiyyat

- A. Asatiani _ Ali məktəb pədaqogikası, Tbilisi, 2008
- Beyker 2010 - Beyker, K. İkidillilik və ikidilli təhsilin əsasları, "Vətəndaş İnteqrasiyası və Millətlərarası Əlaqələr Mərkəzi"nin 2010-cu il gürcü variantının nəşri
- Keyfiyyətin təminatı bələdçisi. Təhsil və Elm Nazirliyi, 2009;
- I. Tsuladze _ Kəmiyyət tədqiqatının metodları sosial elmlərdə, 2008.
- P. Makkei, 2004 _ Mackey, P. The future englishes of the world: one lingua franka or many? . 2004 <http://www.englishaustralia.com.au/>
- A. Mexia, 2003 _ Mejia , A.M., Power, prestige and bilingualism, 2003
<http://www.humanities.tsu.ge/images/stories/enebi.pdf>
www.hr.com.ge
www.jobs.ge
www.tbcbank.ge
www.tbilisi.gov.ge
www.tlg.gov.ge

Irina Bagauri

*Centre for Civil Integration
and Inter-Ethnic Relations*

Bilingual Education for Ethnical Minorities in Georgia

ABSTRACT

The aim of present article is to introduce to the society the needs analysis of bilingualism and foreign languages in terms of employment and academic purposes in Georgian context. In the main area of the article is described the research in the framework of the issue. Due to complexity of the issue both the Qualitative and Quantitative Research methods were used. The objective of the study was to determine relations between labor market and educational system in linguistic context and to emphasis the problems. The representatives of „TBC BANK", hotel „AMBASSADOR" program „VACANCY" and Tbilisi State University were involved in the Qualitative research. Master's students of Tbilisi State University according to the faculties were interviewed within the quantitative research. The final part presents the survey results and future recommendations. As Qualitative as well as quantitative research results showed a great demand of bilingualism for both employment and academic purposes.